

G.M. SAYFULLAYEV

GEOGRAFIYA O'QITISH METODIKASI

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIJ VA O‘RTA MAXSUS TA‘LIM VAZIRLIGI
BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI**

G‘.M. SAYFULLAYEV

**GEOGRAFIYA O‘QITISH
METODIKASI**

**Oliy o‘quv yurtlarining 5111700-boshlang‘ich ta‘lim yo‘nalishi
talabalari uchun o‘quv qo‘llanma**

**“Durdona” nashriyoti
Buxoro – 2022**

UO'K 37.091.33:91(075.8)

74.262.6ya73

S 23

Sayfullayev, G'.M.

Geografiya o'qitish metodikasi [Matn] : o'quv qo'llanma / G'.M. Sayfullayev.-
Buxoro : "Sadridin Salim Buxoriy" Durдона, 2022.-224 b.

KBK 74.262.6ya73

Ushbu o'quv qo'llanma 5111700–boshlang'ich ta'lim yo'nalishi talabalari uchun mo'ljallangan bo'lib, unda geografiya o'qitish metodikasi fanining predmeti, maqsad va vazifalari, prinsiplari, geografiyani o'qitish metodikasi sohasidagi tadqiqot metodlari, geografiya metodikasi ta'limotining shakllanishi va rivojlanishi, boshlang'ich maktab geografiya fanining ta'limiy va tarbiyaviy vazifalari, quyosh sistemasi, yer, uning shakli va harakati, yerning geografik qobig'i, o'simliklar fiziologiyasi, hayvonot olamining xilma xilligi, hayvonot olami geografiya fanlarini o'qitish jarayonida zamonaviy pedagogik va axborot texnologiyalardan foydalanishning o'ziga xos xususiyatlari o'z ifodasini topgan.

Mas'ul muharrir:

Y. Y. Azimov - filologiya fanlari nomzodi, dotsent

Taqrizchilar:

R. A. Qoldoshev - pedagogika fanlari nomzodi dotsent

Z.D. Xasanova - pedagogika fanlari nomzodi dotsent

O'quv qo'llanma O'zbekisto Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligining 2022-yil 17-martdagi 106-sonli buyrug'iga asosan nashr etishga ruxsat berilgan. Ro'yxatga olish raqami 106-247.

ISBN 978-9943-8162-1-3

MUNDARIJA

Kirish	3
1-mavzu. Geografiya va uni o'qitish metodikasi – pedagogik fan .	5
1.1. Geografiya o'qitish metodikasining predmeti, maqsad, vazifalari	5
2-mavzu. Geografiyani o'qitish metodikasi sohasidagi tadqiqot metodlari.....	7
2.1. Geografiyani o'qitish metodikasining pedagogika o'quv predmeti sifatida ilmiy-nazariy va amaliy yutuqlari, ta'limiy va tarbiyaviy ahamiyati	7
3-mavzu. Geografiya metodikasi ta'limotining shakllanishi va rivojlanishi.....	15
3.1. Geografiyani o'qitish metodikasi ta'limotining shakllanishi....	15
3.2. Geografiyani o'qitishni rivojlantirishga hissa qo'shgan jahon metodistlari.	21
4-mavzu. Boshlang'ich maktab geografiya fanining ta'limiy va tarbiyaviy vazifalari.....	24
4.1. Geografiyani o'qitishda o'quvchilarni ma'naviy, axloqiy, aqliy, vatanparvarlik, ekologik, estetik, iqtisodiy, jinsiy, gigienik, mehnat va baynalminal tarbiyalash masalalari.....	24
5-mavzu. Quyosh sistemasi	29
5.1 Koinot. Asosiy kimyoviy moddalar. Galaktika, uning turlari va tuzilishi. Yulduzlar tizimi.	29
5.2 Quyosh sistemasi va sayyoralar.....	32
5.3 Yulduz, asteroid va meteoritlar.....	42
6-mavzu: Yer, uning shakli va harakati.	46
6.1 Yer. Yerning shakli.....	46
6.2 Ekvator. Meridian va parallel chiziqlar.	52
6.3 Globus. Xarita. Oy uning fazalari.....	55
7-mavzu: Yerning geografik qobig'i	59
7.1 Hidrosfera. Suv – hayot manbai.	59
7.2. Litosfera. Mantiya. Foydali qazilmalar.	64
7.3 Atmosfera	69
8-mavzu: Tiriklik belgilari.....	79
8.1 Tiriklikning tuzilish darajalari.	79
8.2. Hujayraning oziqlanishi.....	87
8.3. Hujayraning ko'payishi va rivojlanishi.....	90

9-mavzu. O'simliklar fiziologiyasi.....	95
9.1. Botanika fanining vazifalari	95
9.2 Floraning inson hayotidagi ahamiyati	96
9.3. O'simliklarning organlari.	101
9.4. O'simliklarning Ko'payishi	113
9.5. Tuban o'simliklar.....	148
10- mavzu: Hayvonot olamining xilma-xilligi.	157
10.1. Hayvonot olamining xulma-xilligi	157
11-mavzu: Hayvonot olami	169
11.1. Bir hujayrali organizmlar.....	169
11.2. Hayvonot olamida sinf, tur, va avlod.....	176
Atama va iboralarning izohli lug'ati.....	200
Test savollari	210
foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati.....	220